

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Проаналізовано сучасні підходи до визначення поняття «стійкість», досліджено та зазначено головні аспекти сучасних методичних підходів до оцінки економічної стійкості підприємства, висвітлено авторську позицію щодо визначення стійкості підприємства, запропоновано та обґрунтовано методичний підхід до оцінювання стійкості підприємства.

Ключові слова: стійкість, рівновага, оцінка, методичний підхід.

J. A. OVCHARENKO

Kharkiv National University of Construction and Architecture

METHODICAL APPROACH ESTIMATION OF ECONOMIC STABILITY

Abstract – Analysis of current approaches to the definition of "sustainability", investigated and described the main aspects of modern methodological approaches to the assessment of economic viability, highlights the author's position on the definition of viability, proposed and reasonably methodical approach to evaluating viability.

Keywords: stability, equilibrium, evaluation, methodical approach.

Постановка проблеми. В сучасних ринкових умовах, які характеризуються невизначеністю та мінливістю як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, швидкою динамічністю економічних процесів та постійним посиленням конкуренції, одним з пріоритетних напрямків наукових досліджень є питання оцінки економічної стійкості підприємств. При цьому, незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених даному питанню, залишаються невирішеними деякі важливі аспекти, а саме: суперечливими залишаються питання розмежування понять «стійкість» та «рівновага», дискусійними є сучасні визначення економічної стійкості підприємства, відсутність єдиного методичного підходу та інструментарію оцінки економічної стійкості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями визначення та оцінки стійкості та рівноваги підприємства займаються багато українських та закордонних вчених, таких як Б. Айкс, І.Х. Ансофф, Н.І. Воропай, В.В. Глухів, А.П. Градов, В.С. Гусев, А.Б. Теряніков, В.Л. Шульц, В.О. Василенко, О.М. Кизим, В.Л. Дикань та інші. При цьому в сучасних наукових дослідженнях поняття «стійкість» набуває все більш широкого змісту, стійкість порівнюють, а інколи й отождоюють, з поняттями «здатність», «здібність», «стабільність», «рівновага». Крім цього, сучасне сутнісно-змістове значення економічної стійкості та рівноваги у наукових працях різні вчені розглядають у рамках спеціальних наукових досліджень, приділяючи увагу тим чи іншим аспектам діяльності підприємства.

Наявність великої кількості різних поглядів щодо трактування поняття «економічна стійкість» підприємства, деякі суперечливості тверджень, недостатність сучасного інструментарію та методів оцінки стійкості підприємства зумовлюють актуальність та важливість даної статті.

Мета статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні методичного підходу до оцінки економічної стійкості підприємства. Для досягнення даної мети необхідно вирішити такі завдання: по-перше, визначити чітке сутнісно-змістове значення поняття «економічна стійкість» підприємства; по-друге, виокремити основні критерії оцінки економічної стійкості; по-третє, розробити такий механізм оцінки економічної стійкості, який буде економічно обґрунтованим та простим у застосуванні в практичній діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес оцінювання будь-якого економічного показника (характеристики) починається з теоретичного визначення його змісту та сутності. На жаль, часто зустрічаються теоретичні розробки, результатом яких є перенавантаження змісту визначення економічного терміну, при цьому розробки методів його оцінки обмежуються лише деякими аспектами. На думку автора, вкрай важливим є збереження відповідності та взаємозв'язку між теоретичними, методичними та практичними розробками будь-якого економічного явища.

Саме тому, автором було проведено теоретичне дослідження існуючих наукових підходів до визначення поняття «стійкість», результати якого дозволяють виокремити основні аспекти категорійного апарату, а саме: 1) визначення стійкості як стану рівноваги, або здатності повернутися до неї [1–4]; 2) визначення стійкості як комплексної системної характеристики підприємства, яка складається з різних елементів, а саме виробничої, технологічної, фінансової, соціальної, екологічної та ринкової стійкості [5, 6]; 3) визначення стійкості з позиції оптимального використання потенціалу або оптимізації структури підприємства [7, 8]; 4) визначення стійкості як здатності системи зберігати свій працездатний стан; здатність зберігати свою цілісність та створювати умови для розвитку [9–12]; 5) визначення стійкості як здатності економічної системи не відхилятися від свого стану, як здатності нівелювати наслідки здійсненого на неї впливу або як здатності утримувати себе в заданих параметрах [13–15].

Доречно навести авторську позицію щодо визначення поняття «стійкість» підприємства. Сстійкість

підприємства визначається потенційними можливостями підприємства повернутися до рівноважного стану свого функціонування, тобто стійкість повинна забезпечити стабільне функціонування суб'єкта господарювання у довгостроковій перспективі, особливо під час впливу дестабілізуючих чинників зовнішнього та/або внутрішнього середовища.

Таким чином, рівновагу підприємства можна визначити як такий стан, при якому підприємство має позитивну динаміку функціонування, або не виходить за межі встановлених границь. При чому, під „прийнятною” динамікою функціонування автор розуміє такий стан підприємства, у якому економічні результати діяльності суб'єкта господарювання залишаються незмінними протягом певного періоду аналізу, а тенденції до розвитку характеризують позитивну динаміку.

Наукові дослідження, спрямовані на розробку методичних підходів оцінки економічної стійкості, ведуться досить активно, проте основні аспекти оцінювання найчастіше обмежуються лише фінансовим компонентом, що не відбиває загальної комплексності змісту визначення даного поняття. Тобто, система показників оцінки стійкості підприємства складається з коефіцієнтів фінансового стану підприємства, його платоспроможності, рівня ймовірності банкрутства. Такий підхід є дещо спрощеним, оскільки стійкість є комплексною характеристикою, яка повинна відображувати стан всієї системи, а не обмежуватись відображенням лише якогось певного аспекту функціонування підприємства.

В сучасних наукових дослідженнях існує певна кількість методів оцінки економічної стійкості підприємства, які, на думку автора, майже неможливо згрупувати в окремі групи. Це пов'язано з широким спектром сучасного методологічного інструментарію оцінювання будь-якої економічної категорії, що дозволяє поєднувати різні методи під час розробки єдиного комплексного методичного підходу. Незважаючи на це, можна виділити деякі важливі методичні аспекти існуючих підходів до оцінки стійкості підприємства.

По-перше, розповсюдженим під час оцінки стійкості є використання показників аналізу фінансового стану підприємства, розрахунок яких ґрунтується на застосуванні нормованих оцінок. Однак, на практиці невідповідність показників фінансового стану нормативним значенням не свідчать про неефективність діяльності підприємства. Крім того, сучасні наукові дослідження доводять, що для підприємств різних галузей господарювання нормовані значення можуть значно відрізнятися.

По-друге, сучасні підходи до оцінки стійкості спрямовані на розробку узагальненого інтегрального показника, який, в свою чергу, складається з різних показників оцінки основних елементів економічної стійкості підприємства.

По-третє, більшість методів оцінки стійкості ґрунтуються на методі порівнянь. При цьому, різні науковці в якості показника для порівняння застосовують: базові значення, найкраще значення з групи, еталонне, планове, рекомендоване, нормативне, середньогалузеве значення тощо. Кожен з існуючих підходів має як недоліки, так і значні переваги. Однак на думку автора, оцінювати стійкість доцільно саме в порівнянні з середньозваженим рівнем по галузі, оскільки зіставлення з галузевими показниками дозволяє порівнювати результати діяльності підприємства, яке аналізується, з підсумками діяльності суб'єктів господарювання певної конкурентної групи або галузі.

По-четверте, більшість сучасних наукових підходів до оцінки стійкості підприємства є комплексними, які містять в собі як кількісні, так і якісні методи аналізу. При цьому, використання під час оцінки якісних характеристик діяльності підприємства пов'язане з труднощами їх кількісної оцінки, тому значна кількість існуючих методів оцінки стійкості ґрунтується на застосуванні експертних оцінок. Однак, адекватність результатів такого розрахунку є дуже дискусійною, оскільки достовірність оцінки у цьому випадку залежить від кваліфікації експертів, а тому є досить суб'єктивним процесом.

З практичного погляду проблема комплексної оцінки стійкості полягає у неможливості поєднання показників, які мають різне вимірювання або нормативне обмеження значень, в єдину розрахункову формулу. Безумовно, оцінка може ґрунтуватися як на кількісних, так і на якісних показниках. Але однозначну економічну інтерпретацію дає саме кількісне вираження показників.

Тому, основними вимогами до показників оцінки економічної стійкості підприємства є: 1) показники оцінки мають бути відносними, що забезпечить можливості їхнього порівняння; 2) вони мають характеризувати основні теоретичні аспекти сутності стійкості підприємства; 3) вони мають бути динамічними, а не статичними; 4) підприємства повинні мати реальну, доступну інформацію для розрахунку цих показників; 5) вони не мають дублювати показники інших критеріїв оцінки.

З огляду на це, автор пропонує проводити оцінку економічної стійкості підприємства за трьома критеріями.

Перший j -й критерій містить групу показників, які мають нормативне обмеження. Тоді індикатор стійкості за j -м критерієм пропонуємо визначати за формулою:

$$I_j = \frac{S_j}{S_n}, \begin{cases} \text{якщо } S_j = S_n \Rightarrow I_j = 1; \\ \text{якщо } S_j > S_n \Rightarrow I_j > 1; \\ \text{якщо } S_j < S_n \Rightarrow I_j < 1. \end{cases} \quad (1)$$

де I_j – частковий індикатор стійкості за j -м критерієм; S_j – значення показника за j -м критерієм; S_n – нормативне значення показника за j -м критерієм.

Другий критерій (f) містить групу показників, які, на відміну від попередніх, мають обмеження у вигляді інтервалу між мінімальним та максимальним значенням. У цьому випадку індикатор стійкості визначаємо за формулою:

$$I_f = \frac{D_f - D_{\min}}{D_{\min}} \times \frac{D_{\max} - D_f}{D_{\max}}, \begin{cases} \text{якщо } D_f = D_{\min} \Rightarrow I_f = 0; \\ \text{якщо } D_f = D_{\max} \Rightarrow I_f = 0; \\ \text{якщо } D_f < D_{\min} \Rightarrow I_f < 0; \\ \text{якщо } D_f > D_{\max} \Rightarrow I_f < 0; \\ \text{якщо } D_{\min} < D_f < D_{\max} \Rightarrow I_f > 0. \end{cases} \quad (2)$$

де I_f – частковий індикатор стійкості за f -м критерієм; D_f – значення показника за f -м критерієм; $D_{\min}, D_{\max}$ – відповідно мінімальне та максимальне значення показника за f -м критерієм.

Основним інструментом оцінки будь-якого економічного явища (показника) є можливість порівняння з «базовими» значеннями. Таке значення у теоретичних дослідженнях зазвичай називають еталонним, а у практичній діяльності, як правило, його приймають як середньогалузеві значення конкретних критеріїв оцінки. Саме тому третій k -й критерій індикатора стійкості підприємства містить кількісні показники які характеризують основні аспекти ефективного функціонування підприємства, а індикатор стійкості автор пропонує визначати за формулою:

$$I_k = \frac{T_k}{\bar{T}_{k.z.}}, \begin{cases} \text{якщо } T_k = \bar{T}_{k.z.} \Rightarrow I_k = 1; \\ \text{якщо } T_k < \bar{T}_{k.z.} \Rightarrow I_k < 1; \\ \text{якщо } T_k > \bar{T}_{k.z.} \Rightarrow I_k > 1. \end{cases} \quad (3)$$

де I_k – частковий індикатор стійкості за k -м критерієм; T_k – темпи зміни k -го критерію стійкості підприємства; $\bar{T}_{k.z.}$ – середньогалузеві темпи зміни k -го критерію стійкості підприємства.

При цьому може існувати декілька варіантів спрямування кривої індикатора стійкості підприємства за k -м критерієм за певний проміжок часу.

1) $I_k = 1$, тобто темпи зміни показників k -го критерію відбивають загальні середньогалузеві тенденції. У цьому випадку крива індикатора має спрямування паралельне до вісі абсцис у значенні одиниці.

2) $I_k < 1$, тобто темпи зміни k -го критерію менші за середньогалузеві, а це свідчить про низький рівень показників підприємства за k -м критерієм. У цьому випадку крива знаходиться у площині нижче за одиницю.

3) $I_k > 1$, тобто темпи зміни k -го критерію перевищують середньогалузеві, тоді крива індикатора стійкості знаходиться у площині вище за одиницю (рис.1). При цьому, крива індикатора стійкості може мати різні кути нахилу:

- якщо кут нахилу $< 90^\circ$, то значення індикатора I_k збільшується, що свідчить про позитивну динаміку функціонування підприємства за k -м критерієм (рис.1, а);

- якщо кут нахилу $> 90^\circ$, то значення індикатора I_k у динаміці зменшується, що свідчить про поступове зниження значень показників k -го критерію (рис.1, б).

Відзначимо, що на практиці найчастіше має місце ще один варіант: індикатор стійкості за всіма критеріями має нестабільну криву, тобто за певний період його значення коливаються.

Саме цим обумовлюється необхідність оцінки стійкості підприємства визначати у динаміці, враховуючи відхилення від рівноважної зони функціонування.

Зауважимо, що стійкість і рівновага підприємства знаходяться у прямій залежності, рівновага забезпечує стійкість системи, а стійкість, в свою чергу, утримує рівновагу. Таке твердження обґрунтовано принципом зворотного зв'язку Ле-Шательє, який полягає у тому, що у рівноважній зоні вплив на економічну систему викликає в ній процеси протилежної спрямованості, які прагнуть компенсувати цей вплив. Тобто, рівновагу необхідно розглядати не як стаціонарну точку (як у механіці), а як певну зону, що є характерним для економічних систем, які знаходяться у постійному розвитку. Стійкість підприємства, при цьому, визначається здатністю підприємства повернутися до рівноважного стану свого функціонування.

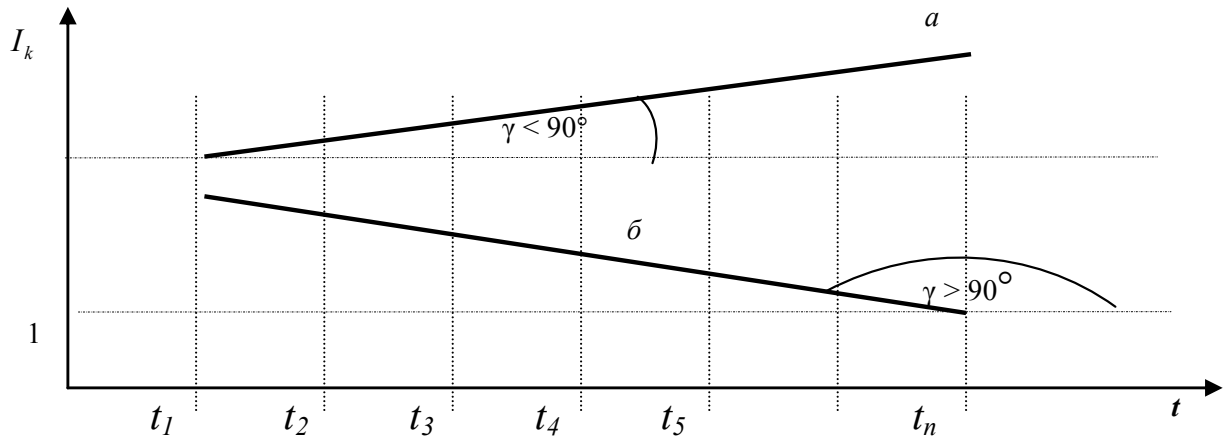

Рис. 1. Варіанти кривих індикатора стійкості за k -м критерієм при $I_k > 1$

З огляду на це, математично зону рівноважного стану підприємства можна представити наступним чином:

$$P_i = \begin{cases} P_j = \left(\frac{I_{j(n)}}{I_{j(n-1)}} \right)^R; & P_f = \left(\frac{I_{f(n)}}{I_{f(n-1)}} \right)^R; & P_k = \left(\frac{I_{k(n)}}{I_{k(n-1)}} \right)^R; \\ P_i = [1 - \varepsilon; 1 + \varepsilon]. \end{cases} \quad (4)$$

де P_i – рівноважний стан підприємства за певним критерієм; зона рівноваги знаходиться у межах: $[1 - \varepsilon; 1 + \varepsilon]$;

i – кількість критеріїв оцінювання ($i = \{j, f, k\}$);

n – період оцінювання, $(\overline{1, n})$;

ε – це кількісна величина половини розмаху зони рівноваги;

P'_i – величина відхилення від рівноважної зони.

Важливим аспектом адекватної оцінки економічних явищ є врахування необхідності однакової спрямованості динаміки зміни (зростання або зменшення) індикаторів стійкості, чим й обумовлюється необхідність застосування степеневого показника (R):

$$R \begin{cases} = +1, & \text{якщо позитивною динамікою є зростання,} \\ = -1, & \text{якщо позитивною динамікою є зниження.} \end{cases}$$

Оцінка наявності стійкості підприємства, як можливості забезпечення умови (4) в динаміці проводиться за методом, представленим у таблиці 1.

Таким чином, в останньому випадку (варіант б) спостерігається відхилення від зони рівноваги та втрата стійкості підприємства.

Важливим моментом є варіант, коли значення P_i перевищує встановлену зону рівноваги (варіант 2) протягом тривалого періоду, тобто знаходиться вище за $[1 + \varepsilon]$. У даному випадку підприємство переходить на якісно новий рівноважний стан, який відмінний від попереднього.

Висновки. Результатом проведеного дослідження є представлення авторського бачення сутності економічної стійкості підприємства. Проведені дослідження та аналіз існуючих підходів дозволили представити та обґрунтувати методичний підхід оцінки економічної стійкості, який ґрунтується на визначенні відхилень від зони рівноваги та обумовлений такими аспектами.

1. Не зважаючи на те, що окремі складові оцінки стійкості підприємства у поточному періоді можуть бути в межах допустимих значень, слід брати до уваги тенденції їх зміни. Негативна тенденція динаміки свідчить про незадовільні результати діяльності в цілому, що в майбутньому може призвести до втрати рівноваги та стійкості підприємства.

2. Використання темпів зміни дозволяє співвідносити показники, які мають різне вимірювання за рахунок згладжування числових значень.

3. Представлений підхід дозволяє визначити наявність стійкості у підприємства за визначений інтервал часу. Важливим аспектом при цьому є визначення тривалості періоду оцінки і його кроку: чим меншим є проміжок часу (місяць, квартал), тим точніше отримані результати.

4. Легкість у застосуванні та обґрунтовані кількісні межі індикаторів стійкості та зони рівноважного стану підприємства призводять до однозначності економічної інтерпретації отриманих результатів.

Оцінка та можливі варіанти відхилення від зони рівноваги

Варіанти	Умова	Зона, у якій знаходиться підприємство	Економічна інтерпретація визначення стійкого стану підприємства
		Оцінка відхилення	
1	$P_i \geq 1$	$[1; 1 + \varepsilon]$	підприємство знаходиться у верхній зоні стійкого рівноважного стану
2		$[1 + \varepsilon; +\infty]$	підприємство знаходиться у зоні, яка перевищує границі стійкого рівноважного стану
3		$[1 + \varepsilon; 1 + \varepsilon]$	підприємство знаходиться на верхній границі стійкого рівноважного стану
4	$P_i < 1$	$[1 - \varepsilon; 1]$	підприємство знаходиться у нижній зоні стійкого рівноважного стану
5		$[1 - \varepsilon; 1 - \varepsilon]$	підприємство знаходиться на нижній границі стійкого рівноважного стану
6		$[0; 1 - \varepsilon]$	підприємство відхилилось від рівноважного стану та втратило стійкість

Література

- Лапушта М.Г. Определение характера финансовой устойчивости предприятия / М.Г. Лапушта // Финансовый менеджмент. – 2008. – № 8. – С. 15–17.
- Анохин С.Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях / Анохин С.Н. – Саратов : Саратов. гос. техн. ун-т, 2000. – 40 с.
- Колодизев О.М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства / О.М. Колодизев, К.М. Нужний // науч.-техн. сб.: Коммунальное хозяйство городов. – 2007. – № 78. – С. 238–243.
- Сумин В.А. Устойчивость системы управления предприятием в условиях экономической безопасности : материалы международной научно-практической конференции, (23–24 ноября) / Сумин В.А. – Донецк : 2001. – 180 с.
- Харчук Т.В. Характеристика економічної стійкості підприємства та її елементів / Т.В. Харчук // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 34. – С. 332–335.
- Удовиченко М. О. Теоретичні аспекти економічної стійкості сільськогосподарських підприємств / М. О. Удовиченко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – Вип. 3. – С. 149–152.
- Поліщук О. А. Теоретико-методологічні основи оцінки економічної стійкості сільськогосподарських підприємств / О.А. Поліщук // Економіка: проблеми теорії та практики. – Д., 2007. – Вип. 225, Т.2. – С. 367–374.
- Гречаний В. В. Экономическая устойчивость предприятия и факторы ее стабилизации / Гречаний В.В. // Коммунальное хозяйство городов. – 2000. – № 26. – С. 157–159.
- Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.
- Езерская С. Г. Экономическая устойчивость промышленного предприятия: методологические аспекты и методы оценки : автореф. на соиск. уч. ст. канд. экон. наук. – Иваново, 2004. – 20 с.
- Зайцев О.Н. Оценка экономической устойчивости промышленных предприятий (на примере промышленности строительных материалов) : автореф. дисс. ... канд. экон. наук : 08.00.05 „Экономика и управление народным хозяйством” / О.Н. Зайцев. – Хабаровск, 2007. – 23 с.
- Василенко А.В. Менеджмент устойчивого развития предприятий : монография / Василенко А.В. – К. : Центр учебной литературы, 2005. – 648 с.
- Иванов В.Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу) / В.Л. Иванов // Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2005. – 266 с.
- Шубравская Е. Устойчивое экономическое развитие: понятие и направление исследований / Е. Шубравская // Экономика Украины. – 2005. – № 1. – С. 36–42.

1. Lapusta M.H. Opredelenye kharaktera fyansovoi ustoichyvosty predpriyatiya / M.H. Lapusta // Fynansovyi menedzhment. - 2008. - № 8. - S.15-17.
2. Anokhyn S.N. Metodyka modelyrovaniya ekonomicheskoi ustoichyvosty promyshlennykh predpriyatiy v sovremennykh usloviyakh / Anokhyn S.N. - Saratov: Sarat.hos.tekhn.un-t, 2000. - 40s.
3. Kolodiziev O.M., Nuzhnyi K.M. Doslidzhennia sutnosti ta zmistu ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva / O.M. Kolodiziev, K.M. Nuzhnyi // nauch.-tekhn. sb.: Kommunalnoe khoziaistvo horodov. - 2007. - №78. - S.238-243.
4. Sumyn V. A. Ustoichyvist systemy upravleniya predpriyatiem v usloviyakh ekonomicheskoi bezopasnosti: Materyaly mezhdunarodnoi nauchno-praktycheskoi konferentsyy, (23-24 noiabria). - Donetsk : 2001. - 180s.
5. Kharchuk T. V. Kharakterystyka ekonomichnoi stiikosti pidpriemstva ta yii elementiv / T.V. Kharchuk // Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. - 2011. - № 34. - S. 332-335.
6. Udovychenko M. O. Teoretychni aspekty ekonomichnoi stiikosti silskohospodarskykh pidpriemstv / M. O. Udovychenko // Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii. - 2011. - Vyp. 3. - S. 149-152.
7. Polishchuk O. A. Teoretyko-metodolohichni osnovy otsinky ekonomichnoi stiikosti silskohospodarskykh pidpriemstv / O.A. Polishchuk // Ekonomika: problemy teorii ta praktyky. - D., 2007. - Vyp. 225, T.2. - S. 367-374.
8. Hrechanyi V. V. Ekonomicheskaiia ustoichyvist predpriyatiya y faktory ee stablyzatsyy / Hrechanyi V.V. // Kommunalnoe khoziaistvo horodov. - 2000. - №26. - S.157-159.
9. Vasylenko V. O. Antykrizove upravlinnia pidpriemstvom: navch. posib. / V. O. Vasylenko. - Kyiv : TsUL, 2003. - 504 s.
10. Ezerskaia C. H. Ekonomicheskaiia ustoichyvist promyshlennoho predpriyatiya: metodolohicheskye aspekty y metody otsenky : avtoref. na soysk. uch. st. kand. ekon.nauk. - Yvanovo, 2004. - 20s.
11. Zaitsev O.N. Otsenka ekonomicheskoi ustoichyvosty promyshlennykh predpriyatiy (na prymerе promyshlennosty stroitelnykh materyalov): avtoref. dyss. ... kand. ekon. nauk: 08.00.05 „Экономика y upravlenye narodnym khoziaistvom” / O.N. Zaitsev. - Khabarovsk, 2007. - 23 s.
12. Vasylenko A.V. Menedzhment ustoichyvoho rozvytiya predpriyatiy: monohrafiya. - K.: Tsentр uchebnoi literatury, 2005. - 648 s.
13. Ivanov V.L. Upravlinnia ekonomichnoiu stiikistiю promyslovykh pidpriemstv (na prykladi pidpriemstv mashynobudivnoho kompleksu) [Tekst]/ Ivanov V.L // Skhidnoukr. nats. un-t im. V.Dalia; - Luhansk, 2005. - 266 s.
14. Shubravskaia E. Ustoichyvoe ekonomicheskoe rozvytie: poniatye y napravlenye yssledovanyi / E. Shubravskaia // Экономика Украины. - 2005. - № 1. - S. 36-42.

Рецензія/Peer review : 24.4.2013 р.

Надрукована/Printed :12.8.2013 р.

Рецензент: д.е.н., проф. зав.кафедри економіки Харківського національного університету будівництва та архітектури Іванілов О.С.